



't Kompas en Kooijenburg sterk duo voor Noordoosten

'Goede bodem voor nieuwe generatie'

Praktijkonderzoekbedrijven zijn niet meer weg te denken uit de Nederlandse akkerbouw. Maar wat betekenen deze bedrijven voor de sector? Akker neemt de komende maanden een kijkje in de keuken van de proefboerderijen in Nederland. In dit nummer de proefbedrijven 't Kompas en Kooijenburg in Noordoost-Nederland. Twee kenniscentra op zoek naar optimale mogelijkheden voor bodem en gewas.

Het is spitsuur op de proefboerderijen 't Kompas in Valthermond en Kooijenburg in Marwijksoord. Het voorjaar is in alle hevigheid losgebarsten en dat betekent werk aan de winkel voor het personeel van de Drentse proefbedrijven. Ondanks dat zijn mobiele telefoon voortdurend blijft afgaan, houdt bedrijfsleider Gerard Hoekzema het hoofd koel. „Het is veel schakelen in deze tijd van het jaar. De kunst is om alle afspraken op elkaar te laten aansluiten: dat er voortdurend voldoende mensen en machines beschikbaar

zijn en dat niemand op elkaar hoeft te wachten. Je ziet wel een trend ontstaan dat opdrachten steeds later binnenkomen. Toen ik hier net werkte, waren we in de winter al bezig om de proeven in te vullen. Tegenwoordig komt het onderzoek vanuit het bedrijfsleven wat trager onze kant op.”

Twee locaties, een bedrijf

De proefbedrijven 't Kompas en Kooijenburg zijn twee regiobedrijven van PPO/PRI,

onderdeel van Wageningen Universiteit. Proefboerderij 't Kompas is in 1986 ontstaan uit een samengaan van de twee proefbedrijven uit Borgercompagnie en Emmercompascuum. Het bedrijf was in eerste instantie onderdeel van Stichting Interprovinciaal Onderzoek (SIO) en kwam in 2001 onder de vlag van Wageningen UR te hangen. Kooijenburg was aanvankelijk een zelfstandig proefbedrijf, later ook onderdeel van SIO, en valt daarmee sinds 2001 eveneens onder de WUR. De laatste jaren zijn de locaties

Proefboerderij 't Kompas in Valthermond vormt samen met de locatie Kooijenburg in Marwijksoord één bedrijf, met zowel gezamenlijk onderzoek als eigen specialismen.

Bedrijfsleider Gerard Hoekzema: „De uitdaging is om de bodem zo aan de volgende generatie door te geven, zoals wij die van de vorige generatie hebben gekregen.“



Valthermond en Marwijksoord één bedrijf geworden, met zowel gezamenlijk onderzoek als eigen specialismen.

Het werkgebied van beide locaties begint daar waar de eerste zetmeelaardappelen worden verbouwd (Westerwolde) en eindigt waar de laatste zetmeelaardappelen groeien (Gelderland), schetst Hoekzema de uitgestrektheid van het werkveld. 't Kompas is gevestigd op dalgrond, Kooijenburg zit op zandgrond. Valthermond is vooral gespecialiseerd in akkerbouwgewassen als aardappelen, granen en suikerbieten, in Marwijksoord wordt de laatste jaren ook steeds meer onderzoek gedaan naar gras en maïs. Dat heeft vooral te maken met het feit dat er in Midden-Drenthe meer diversiteit in de bedrijven zit, legt de bedrijfsleider uit. De waarde van de twee proeflocaties is de schakel tussen het fundamenteel onderzoek en de boerenpraktijk op de noordoostelijke zand/dalgronden, vervolgt Hoekzema. „Hoe vertalen wij wetenschappelijke zaken naar voor de boer praktische oplossingen? De grootste uitdaging in dit gebied – waar schaalvergroting niet meer is weg te denken – is hoe op een goede manier met de bodem om te gaan, zodat zij de plant optimaal kan voeden. De bodem is volgens mij de belangrijkste productiefactor van de boer. Daarbinnen leveren we input als rassen, gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen, die samen met bodem, licht en water productie leveren. Wij kunnen de gewassen niet laten groeien, maar wij kunnen wel ons best doen om al die factoren bij elkaar te

optimaliseren en kennis te ontwikkelen. Dat klinkt misschien een beetje vaag, maar dat is wel waar het in de breedte om gaat.“

Bodemsysteem Veenkoloniën

De proefbedrijven hebben gezamenlijk 160 hectare zand- en dalgrond ter beschikking voor onderzoek en alle faciliteiten die daarbij horen. „We leggen proefvelden aan in praktijkpercelen met dezelfde rotatie en dezelfde problemen die onze buurman de akkerbouwer tegenkomt“, zegt de bedrijfsleider. „We doen rassenvergelijkingen in zetmeelaardappelen, granen, suikerbieten, uien, soja en cichorei. Deze proeven worden zowel op zand- als dalgrond aangelegd, om vergelijkingen te kunnen trekken tussen welke rassen op welke percelen kunnen worden gebruikt en welke beter niet. We hebben ook proefvelden waarin we bewust de aaltjespopulatie in stand houden, om proeven en onderzoek op te verrichten.“

In het project Bodemsysteem Veenkoloniën wordt bekeken hoe de bodem in goede conditie kan worden gehouden, waarbij aspecten als grondbewerking, bemesting en aaltjes aan de orde komen. Op percelen wordt de normale veenkoloniale rotatie van aardappelen-suikerbieten-aardappelen-granen toegepast, met daar overheen een intensieve en een minder intensieve grondbewerking. Hoekzema: „We kijken bij deze twee manieren van grondbewerking naar bijvoorbeeld het gebruik van compost en steenmeel, het inzaaien van Tagetes voor de

bodemvruchtbaarheid en aaltjesreductie en het toedienen van organische stof. Er wordt veel gemeten, gemonitord en bemonsterd, om met elkaar slagen te maken richting de toekomst. Het is een meerjarig project, waarin de focus ook ligt op het langetermijneffect.“

Project maïsteelt

Op de locatie Kooijenburg wordt het project 'Grondig boeren met maïs' uitgevoerd.

Daarin worden verschillende maïssystemen in de breedste zin van het woord getoond: telen van zeer vroege maïs, inzet van vlinderbloemigen als hoofd- of vanggewas, dubbelteelt, GPS bemesten/zaaien, toediening van organische mest in stroken, onderzaaimogelijkheden en aangepaste grondbewerking. De varianten worden vergeleken met de standaard manier van maïs telen in Drenthe. Doel is te komen tot een rendabele maïsteelt, met vooral aandacht voor de grond.

De proefboerderijen doen verder onderzoek voor diverse gewasbeschermingsfirma's door middelen- en serievergelijkingen en doseringreeksen. Hierbij wordt onder meer gekeken naar wanneer de middelen het best kunnen worden gebruikt en wat de beste ►

Proeven bij Proefboerderij 't Kompas/Kooijenburg

Granen

Het onderzoek in granen richt zich op rassenvergelijkingsseries in wintertarwe, zomertarwe, wintergerst en zomergerst. Verder worden er teeltproeven gedaan, waarbij onder andere naar bemesting en zaaizaadontsmetting wordt gekeken. Ook vinden er ziektebestrijdingsproeven plaats.

Suikerbieten

In de suikerbieten vinden er bemestingsproeven plaats met nieuwe meststoffen. Daarnaast worden pH-proeven gedaan in relatie tot precisielandbouw, om te kijken hoe met nieuwe technieken plaats-specifiek kan worden bemest. Verder wordt er onderzoek gedaan naar ziektebestrijding, met name voor *Stemphylium* en *Rhizoctonia*. Ook worden gewasbeschermings- en onkruidbestrijdingsproeven en rassenvergelijkingen gehouden.

Zetmeelaardappelen

In zetmeelaardappelen worden proeven gedaan met kali- en stikstofbemesting en bemesting met nieuwe meststoffen. Ook ligt plaats-specifiek granulaat toepassen in het onderzoek. Verder

vinden er diverse proeven plaats in de bestrijding van *Phytophthora*, *Alternaria* en *Sclerotinia*. Ook zijn er rassendemo's te zien.

Maïs

In het project 'Grondig boeren met maïs' op Kooijenburg worden verschillende maïssystemen in de breedste zin van het woord getoond: telen van zeer vroege maïs, inzet van vlinderbloemigen als hoofd- of vanggewas, dubbelteelt, GPS bemesten/zaaien, toediening van organische mest in stroken, onderzaaimogelijkheden en aangepaste grondbewerking. De varianten worden vergeleken met de standaard manier van maïs telen in Drenthe. Doel is te komen tot een rendabele maïsteelt, met vooral ook aandacht voor de grond.

Gebreksziektenveld

Het gebreksziektenveld op Kooijenburg stamt uit 1954 en is het enige in Nederland. Op dit proefveld worden bepaalde bemestings-elementen niet of juist in overvloed gegeven. Dit jaar ligt de focus op consumptieaardappelen, maïs en asperges. Het proefveld heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van bemesting in Nederland.

combinaties zijn. Verder hebben de bedrijven een regio-onderzoeker in dienst, die samen met groepen telers binnen praktijknetwerken demovelden voor proeven aanlegt en monitort. Een onderzoeker precisielandbouw houdt zich bezig met de implementatie van nieuwe technieken als GPS, bodemsensoren en gewassensoren in de boerenpraktijk en hoe daarmee op bedrijfsniveau voordeel kan worden behaald.

Innovatieve regio

Sinds een paar jaar zit het Innovatieprogramma Landbouw Veenkoloniën fysiek in het pand van Proefboerderij 't Kompas. Gerard Hoekzema is daar erg blij mee. „We kunnen nu met elkaar bekijken waar op de noordoostelijke zand- en dalgronden de ontwikkelingsmogelijkheden liggen. Dat geeft reuring en nieuwe kansen. Deze regio heeft laten zien bijzonder innovatief te zijn. Het gebied heeft alle slagen en winden doorstaan. We hebben bewezen flexibel te zijn, we kunnen met alle regels en wetten omgaan. Toch heeft de sector niet bij iedereen een positief imago. Dat is jammer en daar moeten we vanaf.“

1400 vrouwen

Naast alle andere excursies en open dagen mocht Hoekzema vorig jaar 1.400 vrouwen uit de provincie Drenthe ontvangen, om hen te vertellen waar de sector mee bezig is en wat de ontwikkelingen zijn. „Dat heb ik als zeer positief ervaren“, zegt hij. „Ik merk dat er een negatief beeld heerst, veel mensen zien agrariërs als vervuilers van het milieu. Maar als je uitlegt dat we een enorme reductie in actieve stof hebben gerealiseerd, waardoor we wel vaker met de spuit op pad gaan, maar minder middelen in de tank hebben, zie je dat dat een eyeopener is. Ik denk dat veel van deze vrouwen de sector op

een andere manier zijn gaan bekijken.“

Gerard Hoekzema ziet de toekomst voor de agrarische sector op de noordoostelijke zand- en dalgronden positief tegemoet. „De boeren in dit gebied hebben in het verleden bewezen dat zij innovatief genoeg zijn om op allerlei veranderende omstandigheden in te spelen. Dat initiatief zal er in de toekomst ook zijn. Wij hopen daar met onze proefbedrijven een rol in te spelen, er is een enorm stuk kennis aanwezig binnen PPO/PRI.“

Verder ziet de bedrijfsleider een belangrijke meerwaarde in de samenwerking met het agrarisch opleidingscentrum Terra in Emmen. Leerlingen van deze school hebben wekelijks een praktijkdag op de proefboerderijen. „We gaan met hen het veld in om de geleerde theorie in de praktijk te laten zien. Wat is Phytophthora en hoe zie je dat in de aardappelen terug? Wat gebeurt er als ik te weinig kali strooi en hoe reageert het gewas daarop? Hoewel ik geen leraar ben, vind ik dit mooi werk om te doen. Dit zijn de ondernemers van de toekomst. Je werkt met elkaar in dezelfde regio en je moet die regio met elkaar versterken.“

Bodemgezondheid

Toch zullen onderzoek en boerenpraktijk in de toekomst voor pittige bodemvraagstukken komen te staan, besluit Hoekzema.

„De uitdaging is om de bodem zo aan de volgende generatie door te geven, zoals wij die van de vorige generatie hebben gekregen, met behoud van het rendement op de bedrijven. Ik denk dat we met nieuwe technieken en innovatieve landbouw in combinatie met kennis en wetenschap kunnen inspelen op zaken als bodemgebruik, regelgeving, milieu en weersomstandigheden, maar ook op vraagstukken vanuit de samenleving. We moeten met elkaar binnen dat speelveld opereren en de mogelijkheden opzoeken.“ ■

Het onderzoek in granen richt zich onder meer op rassenvergelijkingsseries in wintertarwe, zomertarwe, wintergerst en zomergerst.



‘Mooiste proeven liggen er als een dambord bij’

Leo Bosman (l) en Harry Scholtens zijn proefveldmedewerkers op de proefboerderijen 't Kompas en Kooijenburg. Ze houden zich voornamelijk bezig met het maken van schema's voor de proefvelden, de zaai-, strooi- en spuitwerkzaamheden en het beoordelen van de proeven.

Nu het seizoen in volle gang is, zijn het drukke tijden voor de twee proefveldmedewerkers. Hoewel Koningsdag en dit jaar ook 5 mei officiële vrije dagen waren, ging het werk op de proefbedrijven gewoon door. „Eind maart/begin april hadden we het gevoel dat we een laat voorjaar hadden, maar eigenlijk is het vergelijkbaar met andere jaren“, zegt Harry. „Het onderzoek komt wel wat trager op gang, maar dat heeft ook andere oorzaken.“

Hoewel de werkzaamheden van de medewerkers uitwisselbaar zijn, hebben Leo en Harry hun voorkeuren. Leo houdt zich vooral bezig met het uitzetten en beoordelen van de proeven, Harry doet wat meer aan zaai-, strooi- en spuitwerkzaamheden. „Een goede communicatie is hierbij van groot belang“, stelt Leo. „We werken met korte lijnen en we houden elkaar scherp.“ Het mooie van dit vak is dat je altijd met nieuwe middelen en rassen bezig bent, vindt Harry. „Je loopt vooruit op de praktijk. Ik ben een man voor de proefvelden op kleine schaal. Je krijgt een protocol van een proef en werkt dat uit van het maken van een proefveldschema tot het verwerken van de getallen. Als het plaatje compleet is, kan de onderzoeker er verder mee aan de slag.“

De medewerkers hebben inmiddels de laatste bieten ingezaaid voor het praktijknetwerk 'Bodemverbetering in de Veenkoloniën'. Verder zijn ze druk bezig met aardappel-, graan- en maïsproeven. De mooiste proeven zijn de proeven die er als een dambord bij liggen, met grote effecten van de behandelingen, aldus Leo. „Die zijn prachtig om te zien. GPS is mooie techniek om alle proeven precies op hun plek te krijgen. Dan heb je eer van je werk. Daar doe je het voor.“

